

5. Савчук Т. С. Веб-сайт бібліотеки вищого навчального закладу: основні концепції побудови та тенденції розвитку. – Режим доступу: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/32/>. – Назва з екрана.

Оксана Таланчук
Нукова бібліотека Хмельницького
національного університету

Інноваційна діяльність наукової бібліотеки в епоху діджиталізації

У статті розглянуто інноваційну діяльність наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, зокрема створення електронних ресурсів, віртуальних виставок, відео для соціальних мереж, буктрейлерів. Особливу увагу приділено проєкту «el_AR_KhNU», метою якого стала розробка доповненої реальності до паперових книг, виданих науковцями ХНУ.

Ключові слова: інновація, діджиталізація, доповнена реальність, електронні ресурси, віртуальні виставки, соціальні мережі.

У глобалізованому світі бібліотеки мають реальні шанси вижити за умови їх готовності до тих змін, які відбуваються в сучасному суспільстві. Тож діяльність бібліотек закладів освіти, перш за все, повинна бути скерована на якісні зміни, що відповідають потребам часу і реалізуються за новим змістом. Інноваційні технології значною мірою спрямовані на підвищення якості бібліотечної діяльності, вирішення питань ефективного забезпечення освітнього процесу, задоволення запитів і потреб сучасного користувача як безпосередньо в

бібліотеці, так і у віддаленому режимі, що має особливе значення при переході на дистанційне навчання.

Разом з новими технологіями у наше життя увійшло та міцно затвердилося поняття «інновація», українським аналогом якого є слово «нововведення». Що ж таке інновація? Найбільш відповідним та адекватним сьогоденню представляється наступне визначення: «інновація» – це впроваджений зразок діяльності, продукції, послуг, що має якісною характеристикою абсолютну або відносну новизну; виходить за межі засвоєних традицій; виводить професійну діяльність на принципово поліпшений або якісно новий рівень. Ефективне використання інновацій – це складне професійне завдання бібліотечної спільноти. Інноваційні підходи до реалізації поставлених завдань вимагають наявності у бібліотечних фахівців знань, умінь і навичок, що сприяють організації, управлінню та здійсненню діяльності. Будь-який бібліотечний фахівець повинен розуміти зміст інноваційних процесів, володіти навичками інноваційного проектування. Сутність інновацій полягає в їх позитивному впливі на якість обслуговування користувачів, зокрема й в НБ ХНУ.

Запровадження в бібліотечну практику нових інформаційних технологій зумовило перегляд концепції обслуговування користувачів та розширило сервісні можливості книгозбірні. Поряд із традиційними формами обслуговування користувачів у бібліотеці було створено віртуальну систему обслуговування. Цілодобовий доступ як до власних, так і до зовнішніх інформаційних ресурсів значно підвищив якість, оперативність та повноту задоволення інформаційних потреб і запитів користувачів [4]. Джерелами інноваційних ідей та впровадження їх у роботу книгозбірні стали організація та проведення бібліотекою університету науково-практичних конференцій, семінарів, нарад, засідань тощо. Головною метою інновацій, які впроваджуються в практику роботи бібліотеки, є

покращення обслуговування користувачів, розширення асортименту послуг, що надаються, створення комфортних умов для роботи [5].

Діджиталізація стала ключовим аспектом розвитку сучасних бібліотек, трансформуючи їхню діяльність. Цей технологічний процес не лише забезпечує збереження культурної спадщини, але й дозволяє бібліотекам ефективніше задовольняти інформаційні потреби сучасного читача, використовуючи сучасні технології.

У науковій бібліотеці ХНУ широко використовуються електронні ресурси, щоб забезпечити користувачам оперативний доступ до актуальної та різноманітної інформації. Студентам та викладачам надається можливість користуватися електронними виданнями, науковими журналами, базами даних та іншими цифровими ресурсами через вебсайт. Це дозволяє зручно та швидко знаходити необхідні матеріали для навчання та досліджень і працювати з ними в будь-якому місці та у будь-який час. Таким чином, електронні ресурси стають важливою складовою сучасної освіти та дослідницької діяльності.

Інноваційна діяльність сектору електронної бібліотеки полягає в пошуку та запровадженні нових технологій для якісного обслуговування віддалених користувачів. База даних «Електронна бібліотека» функціонує з 2004 року і наразі містить близько 10 тис. документів. Програмними засобами при цьому забезпечується єдиний інтерфейс доступу з однієї точки до електронних документів. Електронні документи, які розміщені на серверах, мають страхові копії і доступні через мережу «Інтернет» цілодобово. Постійно проводиться моніторинг потреб користувачів та здійснюється пошук потрібної інформації для забезпечення освітнього процесу.

У 2020 році введений у роботу новий програмний модуль для реєстрації електронних документів, додані поля «рік видання» і «мова» для можливості надалі здійснювати за цими

критеріями пошук та відбір документів. Наразі проводиться редагування усіх описів повнотекстових документів у БД «Електронна бібліотека» - додається рік видання, змінюється або додається мова. Цьогоріч відповідно до рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів через збройну агресію російської федерації проти України на засіданні методичної ради бібліотеки прийнято рішення здійснити аналіз якісного та мовного наповнення БД з метою подальшого вилучення російськомовних документів з електронної бібліотеки, а на час проведення вивчення фонду ЕБ закрити доступ до російськомовних видань.

Розвиваючи дистанційний доступ до джерел інформації, бібліотеки створюють віртуальні простори, на яких успішно функціонують усі бібліотечні технології. Віртуальні книжкові виставки на ринку бібліотечних інформаційних послуг є новим і досить популярним серед користувачів явищем. Різні фахівці під цим поняттям розуміють і презентацію книг в електронному форматі Power Point, і електронну виставку повністю оцифрованих видань, і повні цифрові авторські колекції творів. Але найчастіше використовується термін «віртуальна книжкова виставка», коли говорять про виставку, розміщену на сайті бібліотеки. Найбільш значущою вважається та віртуальна виставка, яка складається: з передмови (біографічної чи історичної довідки), розділів, містить цитати, бібліографічний опис, анотації та фото обкладинок представлених документів [3]. Наразі на сайті бібліотеки ХНУ представлено 33 віртуальні виставки. Вони згруповані за розділами: «До ювілею науковця», «Виставки-презентації видань викладачів Хмельницького національного університету», «Віртуальні виставки».

Ще одним аспектом інноваційної діяльності бібліотек ЗВО є впровадження технологій віртуальної реальності. Студенти можуть використовувати віртуальну реальність для

вивчення, наприклад, архітектури чи історії, а також отримувати доступ до електронних підручників та інтерактивних навчальних матеріалів.

Доповнена реальність (англ. Augmented reality, AR – «розширена реальність») – технології, які доповнюють реальний світ, додаючи будь-які сенсорні дані. Технології доповненої реальності здатні проєктувати цифрову інформацію (зображення, відео, текст, графіку) поза екранами пристроїв та об'єднувати віртуальні об'єкти з реальним середовищем. У віртуальному просторі без перешкод можна деталізовано розглянути будь-який процес або об'єкт, що значно цікавіше, ніж дивитися на картинки у підручнику. Google Play та App Store пропонують велику кількість мобільних застосунків з доповненою реальністю, а в магазинах представлено широкий вибір VR-пристроїв.

Цьогоріч у межах проведення Дня науки, який відзначається щорічно у третю суботу травня, у Хмельницькому національному університеті у Навчальному музейно-виставковому центрі «Історія та сучасність техніки» відбулася конференція професорсько-викладацького складу «Проведення підсумків за 2022 рік та визначення пріоритетних напрямків розвитку наукової діяльності університету», де був презентований інноваційний проєкт «el_AR_KhNU». Метою проєкту стала розробка доповненої реальності до звичайних книг, виданих науковцями ХНУ. Створенням цифрового контенту для проєкту займалися працівники бібліотеки, зокрема співробітники сектору електронної бібліотеки.

Завдяки інноваційній діяльності бібліотеки вишу відеокнижки - AR стають доступними інструментом для покращення навчання та поглиблення знань студентів. Вони доповнюють традиційні методи навчання та відкривають нові перспективи для академічного розвитку. Зростання зацікавленості студентів у вивченні та розумінні матеріалу є

найбільшою перевагою впровадження відеокниг. Вони дозволяють перетворити сторінки посібника на інтерактивні об'єкти, які можуть рухатися, видалятися, з'являтися та взаємодіяти з реальним середовищем студента.

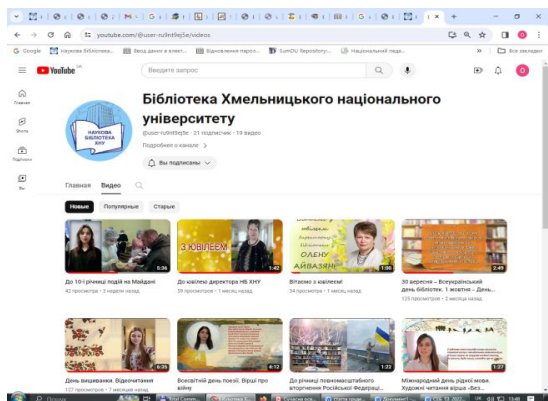
Працівники наукової бібліотеки скористались одним із запропонованих додатків для доповненої реальності - програмою Magical Picture - унікальним продуктом з технологією доповненої реальності для оживлення фотографій. Для втілення даного проєкту було відібрано видання науковців ХНУ, до світлин обгорток книг змонтовано відео та завантажено дані у додаток, що об'єднало фото з відео. Переглянути матеріали можна, відсканувавши QR-код. Після сканування QR-коду телефоном потрібно перейти за посиланням, завантажити відповідний додаток з Google Play або App Store. Всі створені живі фотографії зберігаються на сервері, не займають зайве місце в смартфоні і завжди залишаються доступними. Користуватися додатком дуже просто. Навівши камеру пристрою на книгу, можна переглянути коротке відео, яке розкриває зміст, дає інформацію про авторів, призначення посібника тощо.

До презентації виставки створено 12 книг з доповненою реальністю, які можна переглянути, відсканувавши даний QR-код.

Створення бібліотеками відео для соцмереж є одним з інноваційних процесів роботи книгозбірень в сучасних умовах. Це захоплюючий спосіб привернення уваги аудиторії та підвищення інтересу до бібліотечних ресурсів. Важливо визначити тему відео, підготувати якісний контент, звертаючи увагу на зручність споживання у короткому форматі та графічну привабливість. Необхідно також врахувати оптимальний часовий формат для соцмереж, забезпечуючи можливість взаємодії з глядачами. Розповсюдження відео можна підсилити за допомогою відповідних хештегів та партнерських спільнот. Наукова бібліотека ХНУ має свою сторінку у мережі «Фейсбук», а бібліотекарі створюють відео для активної взаємодії з користувачами та популяризації своєї діяльності через візуальний контент.

На сьогодні в мережі «Інтернет» одним із найбільш популярних і, водночас, специфічних ресурсів є «Ютуб» – сервіс, який завдяки простоті і зручності запропонованих користувачам технологій використання став найпопулярнішим місцем для розміщення відеоконтенту і третьою у світі інтернет-платформою за кількістю відвідувачів. НБ ХНУ також має на платформі свій канал і активно використовує усі сучасні, зручні і, щонайважливіше, безкоштовні можливості сайту.

Відео контент на ютубі став неоціненним ресурсом для бібліотеки у цифрові часи. Використовуючи ютуб, книгозбірня може покращити свою видимість, залучити нових користувачів, а також зробити внесок у доступ до знань та культурних ресурсів через цей популярний відеохостинг. Канал можна використовувати для різноманітних цілей: створювати віртуальні тури бібліотекою, демонструвати нові колекції, надавати огляди цікавих ресурсів; проводити онлайн-лекції, майстер-класи, що дозволяє ділитися знаннями та взаємодіяти з аудиторією; записувати події, тематичні заходи, літературні читання, які відбуваються в бібліотеці; створювати власні відеоролики, де студенти чи самі бібліотекарі читають твори, створювати контент на тему літератури та для популяризації різноманітних бібліотечних послуг та ресурсів. Наприклад, часто буктрейлери стають важливою частиною маркетингової кампанії для нових книг або відомих авторів. Вони розповідають про твір і водночас привертають увагу нових читачів. Завдяки соціальним мережам та платформам для спільнот читачів, буктрейлер може стати віртуальним ключем до успіху книги. Буктрейлер – це не просто реклама книги, а справжня мистецька форма, яка дозволяє читачеві відчувати атмосферу та емоції твору, не відкриваючи його сторінок. Буктрейлери, виготовлені працівниками бібліотеки ХНУ, створюють атмосферу книги, розкривають ключові моменти сюжету та підтримують інтригу і все це усього за кілька хвилин. Це не лише ефективний спосіб популяризації літературних творів, а й шлях у світ книги ще до перегортання перших сторінок.

Необхідно враховувати оптимальний часовий формат для соцмереж, забезпечуючи можливість взаємодії з глядачами. Розповсюдження відео можна підсилити за допомогою відповідних хештегів та партнерських спільнот. Такий підхід дозволяє бібліотекам активно взаємодіяти з громадою та

популяризувати свою діяльність через відмінний візуальний контент.

У сучасній університетській освіті наукова бібліотека є невід’ємною складовою науково-освітньої діяльності вишу. Сьогодні зміцнення її ресурсно-інформаційної бази є очевидним і беззаперечним.

Список використаної літератури

1. Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів : матеріали наук.-практ. конф. присвяч. 50-річчю НБ ХНУ, 15-16 березня 2012 р. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – 263с

2. Вилегжаніна, Т. Інноваційна діяльність бібліотек: виклик часу / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2021. – №4. – С.4-6.

3. Диха, С.В. Віртуальна виставка як форма популяризації документів / С. В. Диха // Бібліотека в освітньому просторі. – 2019. – №24 : Сучасна бібліотечна практика : досвід роботи НБ ХНУ. – С. 17-29.

4. Мацей, О. Стратегічна візія Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету: від ідеї до втілення (до 60-річчя з дня заснування книгозбірні) [Текст] / О. Мацей, С. Молчанова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2023. – №1. – С.57-59.)

5. Молчанова С. А. Нові потреби користувачів та тенденції сучасного розвитку бібліотек ЗВО [Електронний ресурс] / С. А. Молчанова // Науково-практична конференція: “Університетська бібліотека: історичний досвід та вектори розвитку”. Присвячена 100-річчю Наукової бібліотеки НФаУ. – Режим доступу: <https://lib.nuph.edu.ua/library/wp-content/uploads/2021/09/%D0%9C%D0%9E%D0%9B%D0%A7%>

D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90.pdf . – Назва з екрана.)

6. Русначенко, Т. Електронні ресурси бібліотеки: традиції та інновації : з досвіду роботи бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету / Т. Русначенко // Бібліотечна планета. – 2021. – №1. – С. 22-25

7. Семінар "Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек наукових установ: від традицій до інновацій" // Бібліотечний вісник. – 2019. – №3. – С. 41-44.

8. Соколовська, Л. Інноваційні форми рекламно-інформаційної діяльності бібліотек / Л. Соколовська // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2018. – №1. – С. 20-25